

Sygn. akt VIII GC 183/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2016 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Patrycja Baranowska

Protokolant sekr. sąd. Monika Ziębakowska

po rozpoznaniu w dniu 28 września 2016 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. G.

przeciwko Biuro (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o zapłatę

I. oddała powództwo,

II. zasądza od powoda A. G. na rzecz pozwanej Biuro (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. kwotę 7.217,00 zł (siedmiu tysięcy dwustu siedemnastu złotych) tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt VIII GC 183/16

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 6 maja 2016 roku powód A. G. wniósł o zasądzenie od pozwanej Biuro (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. kwoty 103.700,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 22 listopada 2015 roku oraz kosztami procesu według norm przepisanych.

Jako podstawę prawną żądania powód podał art. 410 k.c. wskazując, że roszczenie objęte pozwem obejmuje żądanie zwrotu spełnionego przez powoda świadczenia z nieważnej umowy wzajemnej, przy czym objęte nią świadczenie było niemożliwe do wykonania od samego początku.

W uzasadnieniu powód powołał się na umowę zawartą w dniu 26 kwietnia 2010 roku, w ramach której pozwana zobowiązała się do wykonania projektu wielobranżowego budynku usługowo apartamentowego w P. przy ul. (...).

Na poczet wykonania umowy powód przekazał pozwanej kwotę 103.700,00 zł, zaś pozwana przekazała powodowi dokumentację projektową Centrum (...) w P. tj. obiektu innego niż przewidywała umowa.

Dalej powód zaznaczył, że wyrokiem wydanym w sprawie o sygn. akt VIII GC 259/13 Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo spółki Biuro (...) o zapłatę wynagrodzenia z sporządzoną dokumentacją projektową, przy czym podstawą takiego rozstrzygnięcia było uznanie przez sąd, iż umowa zawarta przez strony nie została przez pozwaną wykonana, zaś przyczyną tego stanu rzeczy była nieważność czynności prawnej związana z niemożliwością świadczenia. Wyrokiem wydanym w sprawie I ACa 411/15 Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację spółki (...) potwierdzając ocenę prawą przedstawioną w sprawie VIII GC 259/13. W tej sytuacji, zdaniem powoda, strony umowy zobowiązane są do zwrotu świadczeń wzajemnych. Powód odesłał pozwanej spółce otrzymaną od niej dokumentację

wzywając ją jednocześnie do zwrotu wpłaconej kwoty do dnia 21 listopada 2015 roku, stanowiącej dochodzone niniejszym pozwem roszczenie.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Kwestionując zasadność powództwa tak co do zasady jak i co do wysokości w pierwszej kolejności pozwana podniosła zarzut przedawnienia. Zdaniem pozwanej zwrot należności wynikającej z opłaconych przez powoda w ramach umowy faktur VAT jest świadczeniem związanym z działalnością gospodarczą i jako takie, zgodnie z art 118 k.c., uległo po 3 latach przedawnieniu. Pozwana potwierdziła fakt dokonania płatności trzech faktur na łączną kwotę 100.040 zł, których wymagalność przypadała w 2010 r.. Roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie przedawniło się zatem najpóźniej z upływem 2013 roku.

Ponadto zdaniem pozwanej, nawet w przypadku nieważności umowy, obecny pozew o zwrot częściowej zapłaty za usługę projektową jest niezasadny bowiem pozwana nie ma możliwości zwrotu świadczenia dokonanego przez powoda. Każda ze stron dokonała świadczeń, objętych ich działaniami gospodarczo- księgowymi przypisanymi do 2010 roku. Pozwana wykonała usługę intelektualną, a powód uiszczył świadczenie pieniężne za wykonaną usługę/dzieło. Chęć zwrotu przez powoda teczek z projektami nie jest więc równoważna ze zwrotem świadczenia wykonanego przez pozwaną. Z ostrożności procesowej pozwana zgłosiła zarzut potrącenia wzajemnych roszczeń wskazując, że na roszczenie jej przysługujące składa się usługa twórczo -intelektualna w postaci przygotowania i wykonania projektu budynku o wartości 300.000 zł.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 26 kwietnia 2010 roku powód A. G. w ramach działalności gospodarczej prowadzonej pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowe (...) zawarł z pozwaną Biuro (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S. umowę „o wykonanie projektu wielobranżowego budynku apartamentowego w P.". Na mocy tej umowy powód zlecił pozwanej wykonanie dokumentacji projektowej obejmującej opracowanie projektu wielobranżowego budynku usługowo – apartamentowego (mieszkalnego) przy ul. (...) w P. na działce nr (...) wraz z niezbędną infrastrukturą oraz przeprowadzenie w imieniu i na rzecz powoda postępowań administracyjnych, których wynikiem miało być w szczególności uzyskanie decyzji o pozwoleniu na budowę. Wysokość wynagrodzenia określona została na kwotę 300.000 zł płatną w siedmiu ratach. Terminy i wysokości płatności poszczególnych rat, stanowiących ustalone w umowie wynagrodzenie, określone zostały w harmonogramie płatności - załączniku nr 2 do umowy. Zgodnie z treścią załącznika strony przewidziały następując harmonogram spłat:

- rata 1 - Koncepcja architektoniczna = netto : 15.000 - płatne przy zawarciu umowy max. do dnia 1 maja 2010 r.,
- rata 2 - prace wstępne = netto: 10.000 zł - płatne do 20 czerwca 2010 r.,
- rata 3 -1/3 projektu Budowlanego = netto : 57.000 zł - płatne do 10 lipca 2010 r.,
- rata 4 - 1/3 Projektu Budowlanego - netto : 57.000 zł - płatne do 10 sierpnia 2010 r.,
- rata 5-1/3 projektu Budowlanego = netto : 56.000 zł - płatne do 10 września 2010 r.,
- rata 6 uzyskanie pozwolenia na budowę = netto: 50.000 zł - płatne do 10 października 2010 r.
- rata 7 - projekt wykonawczy = netto : 55.000 - płatne do 15 listopada 2010 r.

razem netto 300.000 zł

W wykonaniu umowy, w 2010 roku powód przekazał pozwanej łączną kwotę 100.040,00 zł uiszczoną w ratach opisanych w harmonogramie płatności na podstawie wystawionych przez pozwaną faktur VAT: nr (...) z dnia 10 maja 2010 roku, nr S-55/09/10 z dnia 02.07.2010 roku, nr S-41/07/10 z dnia 14.09.2010 roku Ostatnia wpłata w wysokości 10.000 zł nastąpiła w dniu 16 lutego 2011 roku.

W wykonaniu umowy pozwana przekazała powodowi projekt budowlany. Projekt budowlany pod nazwą „Budynek rekreacji indywidualnej z usługami na parterze” został też złożony wraz z wnioskiem o pozwolenie na budowę. Projekt nie uzyskał akceptacji Starosty Powiatowego w G., między innymi z uwagi na niezgodność projektu z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miejscowości P. w zakresie podstawowej funkcji budynku. Teren objęty planowaną przez powoda inwestycją przeznaczony został na centrum kultury gminy. Wobec odmowy zaakceptowania projektu i wydania pozwolenia na budowę na wniosek pozwanej Starosta Powiatowy w G. zawiesił prowadzone w tej sprawie postępowanie. Plan zagospodarowania przestrzennego nie uległ żadnej zmianie.

W czerwcu 2012 roku pozwana dokonała aktualizacji projektu budowlanego nadając mu nazwę „Centrum (...) o funkcji pensjonatowo - usługowej”.

Postanowieniem z dnia 29 czerwca 2012 roku Starosta Powiatowy w G. podjął zawieszono postępowanie.

Decyzją z dnia 27 sierpnia 2012 roku Starosta Powiatowy w G. zatwierdził projekt budowlany i udzielił pozwolenia na budowę uznając, że poprawiony projekt budowlany nie jest sprzeczny z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego.

Pismem z dnia 9 października 2012 roku pozwana wezwała powoda do odbioru dokumentacji w terminie do dnia 22 października 2012 roku.

Powód odmówił przyjęcia przekazanej przez pozwaną dokumentacji dotyczącej Centrum (...) w P. z uwagi na jej niezgodność z umową przyjmując, że obiekt z punktu widzenia prawnego jest inny niż przewidywała to umowa stron.

W odpowiedzi na powyższe pozwana zarzuciła powodowi, że ten był świadomy zapisów planistycznych, dokonał świadomego zakupu nieruchomości i zapewniał o posiadaniu dokumentu z Gminy R., w którym uznaje się, że budynek spełnia wymagania budowy centrum kultury, wobec tego powódka zaprojektowała budynek według życzeń i planów pozwanego.

Bezsporne, nadto dowód : umowa z dnia 26.04.2010 r. karta 20-23 i 132-137, dowody wpłat karta 24-25, faktury VAT karta 26-27, opisy dokumentacji k. 30-31, pismo z dnia 30.11.2012 r. karta 32-34, wypis z plany zagospodarowania przestrzennego karta 35, dokumentacja technicznej karta 36-49, postanowienie z dnia 25.01.2011 r. karta 50-51, pismo z dnia 7.02.2011 r. karta 52, pismo z dnia 08.02.2011 r. karta 53, postanowienie z dnia 10.02.2011 karta 54, wniosek z dnia 27.06.2014 r. karta 55, postanowienie z dnia 29.06.2012 r. karta 56, dokumentacji technicznej karta 57, decyzja z dnia 27.08.2012 r. karta 156-157, pismo z dnia 9 października 2012 roku k. 37 akt VIII GC 259/13,

W pozwie z dnia 29 kwietnia 2013 roku powódka Biuro (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. wniosła o zasądzenie od pozwanego A. G. kwoty 200.490,00 zł z odsetkami ustawowymi oraz kosztami procesu. Dochodzona kwota stanowiła wynagrodzenie za wykonane przez spółkę na rzecz A. G., na podstawie umowy z dnia 26 kwietnia 2010 roku prace projektowe dla inwestycji na działce (...) w P.. Dowodząc zasadności powództwa, powódka wskazywała, że wykonała dla pozwanego projekt budowlany jednak pierwotna wersja nazewnictwa nie została zaakceptowana przez Starostwo Powiatowe w G. z uwagi na to, że plan zagospodarowania terenów objętych inwestycją przewidywał realizowanie projektu w postaci Centrum (...). Powódka kontynuowała proces pozyskania pozwolenia na budowę dla zaprojektowanej inwestycji co ostatecznie, na podstawie dokonanych korekt projektu nastąpiło w dniu 27 sierpnia 2012 r. Pozwany odmówił jednak od odbioru od powódki pozwolenia na budowę wraz załącznikami w tym nowego projektu budowlanego.

Sprawa została zarejestrowana w Sądzie Okręgowym w Szczecinie VIII Wydziale Gospodarczym pod sygn. akt VIII GC 259/13.

Wyrokiem z dnia 2 marca 2015 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił powództwo i przy założeniu, że pozwany wygrał proces w całości szczegółowe rozliczenia kosztów procesu pozostawił referendarzowi sądowemu. W uzasadnieniu Sąd wyjaśnił, że spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do kwestii czy powódka - spółka

Biuro (...) wykonała umowę zgodnie z jej postanowieniami i warunkami. W kontekście ustaleń w tym zakresie Sąd ocenił czy - w sytuacji zrealizowania umowy - należy się powódce wynagrodzenie a zatem czy po stronie pozwanego powstał, obowiązek jego zapłaty. W świetle zaistniałych w tej sprawie okoliczności Sąd doszedł do wniosku, że umowa z dnia 26 kwietnia 2010 roku była od początku umową nieważną (art. 387 k.c.) ponieważ strony umówiły się na wykonanie obowiązku, którego realizacja w warunkach obowiązujących przepisów prawa - w szczególności planu zagospodarowania przestrzennego - była pierwotnie niemożliwa.

Sąd przyjął, że już w momencie ziszczenia się zdarzenia, które miało spowodować powstanie zobowiązania, a więc w chwili zawarcia umowy z dnia 26 kwietnia 2010 roku świadczenie dotyczące sporządzenia umówionego projektu budowlanego było niewykonalne, co w konsekwencji spowodowało, że zobowiązanie w ogóle nie powstało.

Odwołując się do wydanej w sprawie opinii biegłego sądowego, wzorca należytej staranności i profesjonalnego charakteru prowadzonej przez powódkę działalności Sąd zaznaczył przy tym, że pozwana winna wiedzieć o niemożliwości wykonania zobowiązania ze względu na sprzeczność z miejskim planem zagospodarowania przestrzennego.

Wyrokiem z dnia 21 października 2015 roku Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację wywiedzioną przez spółkę Biuro (...) od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie.

Bezsporne, nadto dowód : wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wydany w sprawie I ACa 411/15 karta 103, wyrok Sądu Okręgowego wydany w sprawie VIII GC 259/13 karta 138-155,

W piśmie z dnia 6 listopada 2015 roku pełnomocnik powoda powołując się na treść wyroku Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wezwał pozwaną do zwrotu kwoty 102.000,00 zł jako świadczenia otrzymanego na poczet nieważnej czynności prawnej w postaci umowy z dnia 26 kwietnia 2010 roku. Pismo nie zostało przez pozwaną podjęte.

Powód A. G. złożył także w Sądzie Rejonowym Szczecin - Centrum wnioski o zawezwanie do próby ugodowej w sprawie o zapłatę kwoty 102.000,00 zł. W grudniu 2015 roku Sąd zawiadomił o wyznaczeniu posiedzenia w sprawie wniosku. Do zawarcia ugody nie doszło. Przedstawiciel pozwanej spółki nie stawił się na posiedzenie.

Pismo z dnia 6 listopada 2015 roku zostało ponownie przesłane pozwanej spółce wraz korespondencją z dnia 4 marca 2016 roku.

W odpowiedzi na pismo pozwana odmówiła zwrotu jakichkolwiek należności wskazując, że stanowią one opłatę należnych pozwanej faktur. Pozwana zaznaczyła, że pomimo wydanego wyroku, z którym się nie zgadza dalej będzie w swoich działaniach uważała, że za wykonane na rzecz A. G. projekty budowlane spółce należy się pełna zapłata w nieuregulowanej wysokości 163.000 zł.

Dowód : pismo z dnia 6.11.2015 r. karta 28-29, pismo z dnia 04.03.2016 r. wraz z potwierdzeniem nadania karta 105-105 verte, zawiadomienie z dnia 15.12.2015 r. karta 104, wnioski o zawezwanie do próby ugodowej z dnia 10.11.2015 r. karta 106-107, pismo z dnia 18.03.2015 r. karta 160

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Niniejszym pozwem powód domagał się zasądzenia na swoją rzecz kwoty 103.700,00 zł tytułem zwrotu spełnionego na rzecz pozwanej świadczenia w ramach nieważnej umowy wzajemnej o wykonanie projektu wielobranżowego budynku apartamentowego w P. zawartej w dniu 26 kwietnia 2010 roku. Zgłoszone w pozwie roszczenie powód wywodził z normy zawartej w art. 410 § 2 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

W omawianym wypadku legitymacja czynna powoda wynikała zatem już z ustawowego obowiązku zwrotu świadczeń wzajemnych przez strony nieważnej umowy wzajemnej (art. 496 w zw. z art. 497 k.c.). Nie jest to jednak unormowanie kompletne i do tego zwrotu stosuje się przepisy o świadczeniu nienależnym (art. 410 § 2 k.c.). Jak trafnie podniesiono w literaturze i judykaturze, nienależne świadczenie może być przedmiotem roszczenia określonego w art. 410 § 1 k.c. W unormowaniu tym ustawodawca przesądził, że świadczenie nienależne jest źródłem roszczenia zwrotnego. W przypadku świadczenia nienależnego wzbogacenie następuje kosztem świadczącego (solwensa), bowiem dochodzi w ten sposób do zwiększenia cudzego majątku, które nie miało przyczyny, albo którego przyczyna odpadła lub nie została urzeczywistniona. Ustalenie, że wzbogacenie nastąpiło kosztem świadczącego sprowadza się do stwierdzenia, czy doszło do spełnienia świadczenia nienależnego. Innymi słowy przy roszczeniu określonym w art. 410 k.c. nie ma potrzeby ustalania niczego innego, w tym, czy wzbogaciło odbiorcę bądź czy majątek świadczącego uległ zmniejszeniu, gdyż przesłanki te wynikają z samego pojęcia świadczenia nienależnego. Sam fakt spełnienia w tym wypadku nienależnego świadczenia uzasadnia roszczenie kondykcyjne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I CSK 66/11, LEX nr 1133784 i z dnia 09.08.2012 r., V CSK 372/11 niepublikowany).

W takiej sytuacji obowiązkiem powoda było wykazanie spełnienia na rzecz pozwanej świadczenia, które nie było jej należne. W tym względzie powód powoływał się na orzeczenia sądów (wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 2 marca 2015 roku i wyrok Sądu Apelacyjny w Szczecinie z dnia 21 października 2015 roku) zapadłe w sprawie z powództwa spółki Biura (...) przeciwko A. G. o zapłatę wynagrodzenia za wykonany przez spółkę na podstawie umowy z dnia 26 kwietnia 2010 roku projekt budowlany. Analiza przywołanych przez powoda wyroków i ich uzasadnień, zapadłych w sprawie o sygn. akt. VIII GC 259/13 i I A Ca 411/15 prowadzi do wniosku, że powództwo o zapłatę zostało oddalone z powodu uznania przez Sądy obu instancji umowy „o wykonanie projektu wielobranżowego budynku apartamentowego w P.” za nieważną. Wprawdzie wynikająca z art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążąca wyroku dotyczy związania sentencją, a nie uzasadnieniem wyroku innego sądu, czyli przesłankami faktycznymi i prawnymi przyjętymi za jego podstawę, gdyż zakresem prawomocności materialnej jest objęty tylko ostateczny wynik rozstrzygnięcia a nie jego przesłanki, niemniej w orzecznictwie podkreśla się również, że dokonując samodzielnych ustaleń, nie może ignorować stanowiska zajętego w innej sprawie, w której stan faktyczny konstruowany był na tym samym zdarzeniu (por. orzeczenia SN z dnia 16 lutego 1937 r., C II 2507/36, OSP 1937, poz. 727, z dnia 18 lutego 1937 r., C III 833/36, RPEiS 1937 r., Nr 3, poz. 621, z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 655/98, nie publ., z dnia 23 maja 2002 r., IV CKN 1073/00, nie publ., z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 702/04, nie publ., z dnia 28 czerwca 2007 r., IV CSK 110/07, nie publ., z dnia 15 listopada 2007 r., II CSK 347/07, nie publ., z dnia 22 czerwca 2010 r., IV CSK 359/09, OSNC 2011, Nr 2, poz. 16 i z dnia 3 października 2012 r., II CSK 312/12, nie publ.). Należy mieć również na uwadze, że w każdym postępowaniu cywilnym występują kwestie wstępne, przy czym niektóre kwestie wcześniej rozstrzygnięte mają znaczenie prejudycjalne w późniejszym postępowaniu. P. charakteryzuje się określonym stosunkiem zależności a jej konieczną cechą jest decydujące (przesądzające) znaczenie, jakie ma rozstrzygnięcie jednej kwestii dla rozstrzygnięcia kwestii wstępnej w innej sprawie. W oparciu tak rozumiany stosunek zależności powołując się na ustalenia w zakresie nieważności umowy przedstawione w wyroku wydanym w sprawie o sygn. akt. VIII GC 259/13 i I A Ca 411/15 powód skonstruował żądanie objęte niniejszym pozwem.

Sąd Okręgowy rozstrzygający spór w niniejszej sprawie podziela w całości stanowisko zaprezentowane w przywołanych wyrokach (sygn. akt. VIII GC 259/13 i I A Ca 411/15). W okolicznościach niniejszej sprawy nie było spornym, że strony na podstawie umowy z dnia 26 kwietnia 2010 roku ustaliły, iż spółka Biuro (...) wykona na rzecz A. G. dokumentację projektową dla budynku usługowo - apartamentowego (mieszkalnego) a zatem dla budynku o charakterze komercyjnym. Poza sporem pozostawała też i ta kwestia, że według postanowień miejskiego planu zagospodarowania przestrzennego teren, na którym powstać miała planowana inwestycja przeznaczony został pod centrum kultury gminy. W zaistniałym stanie rzeczy nie powinno budzić wątpliwości, że spełnienie świadczenia w kształcie określonym umową nie było możliwe. Ponieważ strony umówiły się na wykonanie obowiązku, którego realizacja w warunkach obowiązujących przepisów prawa - w szczególności planu zagospodarowania przestrzennego - była pierwotnie niemożliwa, tym samym umowa z dnia 26 kwietnia 2010 roku była od początku w myśl art. art. 387 k.c. nieważna. Jak słusznie wskazały sądy w opisanych w pozwie orzeczeniach zasadą jest bowiem, że umowa której przedmiotem jest świadczenie niemożliwe jest nieważna. Świadczenie niemożliwe zaś to takie, które według

umowy ma wykonać dłużnik, a które jest niemożliwe do realizacji. Niemożliwość świadczenia może istnieć w chwili zawierania umowy (tzw. niemożliwość pierwotna) i wówczas jest to niemożliwość obiektywna. Polega ona na tym, że nie tylko konkretny dłużnik ale również żadna inna osoba nie może spełnić danego świadczenia (zob. wyrok SN z dnia 20.03.2009 r., sygn. akt II CSK 611/08, lex nr 527123).

Ostatecznie uznać należało, że w niniejszym postępowaniu strony nie spierały się co do tego, że już w momencie zawarcia umowy świadczenie było niewykonalne, a tym samym zobowiązanie w ogóle nie powstało.

W obronie swoich praw pozwana wykazywała przede wszystkim, że dochodzone pozwem roszczenie uległo przedawnieniu. Trafność tego zarzutu legła u podstaw niniejszego rozstrzygnięcia. Uwzględnienie tego zarzutu eliminowało w rezultacie konieczność dalszego roztrząsania sporu. Żądanie powoda zostało bowiem pozbawione ochrony sądowej z chwilą, kiedy pozwana stosownie do art. 117 § 2 k.c. podniosła skutecznie zarzut przedawnienia roszczenia. Dla ustalenia, że roszczeniu uległo przedawnienie przypomnieć trzeba, że w przedmiotowej sprawie świadczenie zostało spełnione w oparciu o nieważną czynność prawną. Umowa zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po jego spełnieniu. Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego należy do tzw. świadczeń bezterminowych, wskazanych w art. 455 k.c. tj. takich, których termin spełnienia świadczenia nie był oznaczony oraz nie wynikał z właściwości zobowiązania. Roszczenie wynikające z zobowiązania bezterminowego, obejmującego zwrot nienależnie spełnionego świadczenia, staje się wymagalne w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do zwrotu tegoż świadczenia w najwcześniejszym możliwym terminie. Fakt czynności wezwania nie stanowi warunku koniecznego do uzyskania atrybutu wymagalności wymienionego roszczenia. W przypadku roszczeń wynikających z zobowiązań bezterminowych, bieg terminu przedawnienia ma swój początek z dniem, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie i to niezależnie od stanu świadomości uprawnionego, co do przysługiwania mu roszczenia kondycyjnego. W tym zakresie rozstrzyga tylko obiektywnie ustalony najwcześniejszy możliwy termin wezwania dłużnika przez wierzyciela do wykonania zobowiązania, a w przypadku zobowiązania o zwrot nienależnie spełnionego świadczenia jest nim zasadniczo chwila spełnienia tego nienależnego świadczenia (por. wyrok SN z dnia 24.04.2003 r., I CKN 361/01, OSNC 2004/7 - 8/117, wyrok SN z dnia 08.12.2008 r., II CSK 126/10 lex nr 602678).

W kontekście wzdwołów powoda zaprezentowanych w odniesieniu do zarzutu przedawnienia wskazać również należy, że stwierdzenie nieważności czynności prawnej następuje ex tunc tj. ze skutkiem wstecznym od momentu jej dokonania. Orzeczenie stwierdzające bezwzględnie nieważność czynności prawnej (umowy) ma zatem charakter deklaratoryjny, z uwagi na omawiany powyżej fakt, że nieważna umowa jest dotknięta ową nieważnością już w chwili jej zawarcia i nie wywołuje tym samym żadnych skutków prawnych. W związku z powyższym skutków nieważności nie należy łączyć, z datą zapadnięcia orzeczenia, w którym wskazano na nieważność umowy, ani z momentem dowiedzenia się przez stronę o powyższym orzeczeniu. Wbrew wywodom powoda na podstawie orzeczeń sądów zapadłych w sprawach o sygn. akt. VIII GC 259/13 i I ACa 411/15, nie można wywodzić skutków w zakresie wymagalności roszczenia. Roszczenie wynikające z zobowiązania bezterminowego, obejmującego zwrot nienależnie spełnionego świadczenia (art. 410 § 1 k.c.), staje się wymagalne w dniu, w którym świadczenie powinno być spełnione, gdyby wierzyciel wezwał dłużnika do wykonania zobowiązania w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c.; por. np. wyrok SN z dnia 08.07.2010 r. II CSK 126/10, lex nr 602678). Bezpodstawne wzbogacenie w postaci nienależnego świadczenia występuje od samego początku bezwzględnie nieważnej czynności prawnej, czyli działania bez podstawy prawnej. Skoro tak, to roszczenie o zwrot świadczenia nienależnie spełnionego staje się wymagalne od chwili jego spełnienia (por. wyrok SN z dnia 22.03.2001 r., V CKN 769/00, lex nr 49111, wyrok SN z dnia 29.09.2009 r., II CSK 625/08, lex nr 602678; wyrok SA w Krakowie z dnia 24.08.2016 r., I ACa 320/16 lex nr 2112378). Wymagalność roszczenia jest to zatem stan, w którym wierzyciel może domagać się spełnienia świadczenia, a dłużnik ma je obowiązek spełnić. Powstaje z momentem, od którego wierzyciel ma prawną możliwość żądania zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności. Zawarta przez strony umowa z dnia 26 kwietnia 2010 roku o wykonanie projektu, stanowiąca źródło przekazanego przez powoda świadczenia pieniężnego na rzecz pozwanej, jako nieważna już w chwili jej zawarcia i nie wywołała żadnych skutków prawnych. Zatem świadczenie powoda było świadczeniem nienależnym już w momencie jego spełnienia na rzecz pozwanej. Powód mógł zatem, wystąpić z roszczeniem o zwrot nienależnego

świadczenia zaraz po dokonaniu ostatniej wpłaty tytułem wykonania nieważnej umowy. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym harmonogramu płatności i faktur VAT wynika, że termin płatności pierwszych trzech rat wynagrodzenia przypadł na 2010 roku. Na taki termin wymagalności wskazywała też pozwana potwierdzając dokonanie wpłat w łącznej wysokości 100.040 zł. W pozwie powód wskazywał zaś, że ostatniej wpłaty (10.000 zł) dokonał w dniu 16 lutego 2011 roku. Powyższe twierdzenia potwierdza załączony do akt dowód wpłaty (karta 24). Stosownie do treści art. 120 § 1 k.c. dzień 16 lutego 2011 roku uznać zatem należało za termin rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia zgłoszonego przez powoda roszczenia.

W ocenie sądu w okolicznościach niniejszej sprawy przyjąć przy tym trzeba trzyletni termin przedawnienia jako, że dochodzone roszczenie związane jest z prowadzeniem przez strony działalności gospodarczej. Dla kwalifikacji roszczenia jako związanego z działalnością gospodarczą nie ma znaczenia prawny charakter leżącego u jego podstaw zdarzenia, ale jego związek z działalnością gospodarczą. Powyższego dowodził sam powód wskazując już w pozwie, że roszczenie, o którego zwrot wystąpił zostało zapłacone w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Nastąpiło to na podstawie faktur VAT wystawianych na rzecz powoda oznaczonego jako Przedsiębiorstwo Usługowe (...) A. G.. Należności uiszczone były w związku ze świadczeniem usług projektowych dotyczących obiektu usługowo-apartamentowego, które również pozwana świadczyła jako podmiot gospodarczy. Jest to okoliczność w tej sprawie niesporna i wprost wynika z twierdzeń pozwu. Zapłata należności, której powód obecnie dochodzi nastąpiła zatem w ramach działalności gospodarczej obu stron procesu. W myśl art. 118 k.c. jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi lat dziesięć, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Przy przyjęciu, że biegu terminu przedawnienia roszczenia powoda rozpoczął się w lutym 2011 roku, jego przedawnienie nastąpiło w lutym 2014 roku. Z chwilą wystąpienia z niniejszym powództwem tj. w kwietniu 2016 roku roszczenie uległo przedawnieniu.

Przerwanie biegu terminu przedawnienia nie nastąpiło poprzez złożenie wniosku o zawezwania pozwanej do próby ugodowej (niezależnie od odmiennie określonej kwoty żądania), co miało miejsce w 2015 roku, a więc już po upływie terminu przedawnienia.

Nawet przyjmując, że termin wymagalności roszczenia powoda nie powinien być liczony od daty dokonania ostatniej zapłaty na rzecz pozwanej spółki, a od momentu zakończenia współpracy przez strony, to i tak roszczenie uległo przedawnieniu. Z dokonanych w toku niniejszego postępowania ustaleń wynika, że współpraca stron zakończona została najpóźniej z początkiem listopada 2015 roku Biorąc zatem najbardziej korzystną dla powoda datę rozpoczęcia biegu terminu przedawnienia, a więc listopad 2012 roku, kiedy to powód nie chciał dalej współpracować z pozwaną roszczenie przedawniło się z listopadzie 2015 roku. Wskazać tutaj należy na pismo skierowane do powoda przez pozwaną w październiku 2012 roku, a wzywające powoda do odbioru dokumentacji do dnia 22 października 2012 roku. Powód nie odebrał tejże dokumentacji, co należy odczytywać jako wole zakończenia współpracy z pozwaną spółką. Pozew jak już wskazano złożony został w kwietniu 2016 roku, za datę pewną wniosku o zawezwania do próby ugodowej uznać zaś należy grudzień 2015 roku. Zawiadomienie o wyznaczeniu terminu rozprawy w sprawie wniosku sporządzone zostało w dniu 8 grudnia 2015 roku, sam zaś wniosek o zawezwanie do próby zaferowany przez powoda jako dowód w sprawie datowany na dzień 10 listopada 2015 roku nie został w ogóle podpisany nie zawiera też żadnej daty potwierdzającej dzień jego wniesienia.

Stan faktyczny niniejszej sprawy został ustalony w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy w postaci dokumentów, które Sąd uznał za wiarygodne, jako że żadna ze stron co do zasady nie kwestionowała ich treści. Sąd nie powziął wątpliwości co do ich rzetelności i prawdziwości. Sąd pominął dalsze dowody z uwagi na to, że sporne okoliczności sprawy zostały już dostatecznie wyjaśnione. Dalsze prowadzenie postępowania dowodowego tak w zakresie dowodu z dokumentacji projektowej, opinii biegłego jaki i dowodów osobowych okazało się więc zupełnie zbędne i nadto prowadziłyby jedynie do bezcelowego przedłużenia postępowania.

Reasumując, wobec skutecznie podniesionego zarzutu przedawnienia, Sąd oddalił powództwo w całości.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 k.p.c. Mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za wynik procesu Sąd włożył na powoda obowiązek zwrotu kosztów poniesionych w niniejszym postępowaniu przez pozwaną. Na przyznaną na rzecz pozwanej w pkt II kwotę 7.217 zł składa się 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa oraz 7.200 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika, ustalonego na podstawie § 1 i 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Sygn. akt VIII GC 183/16

ZARZĄDZENIE

1. (...)
2. (...),
3. (...)